

Застрахователи и пенсионни фондове като опитни зайчета

в. „Банкер”/ стр. 5-8/ 10.02.2017

Прегледът на активите на небанковия финансов сектор подпечатва стабилността му

Приключи успешно и второто упражнение за проверка и заверка на качеството на активите - сега вече на застрахователните и пенсионноосигурителните дружества. Както при оценката на банките, така и при проверката на тези компании мероприятиято бе продължително, мъчително и струваше скъпо. А крайният резултат от него бе, че потвърди това, което непредубедените наблюдатели отдавна си знаеха - секторът е стабилен. Като цяло за застрахователния бранш е констатирано, че двете най-важни съотношения - това за капиталово изискване за платежоспособност (КИП) и за минимално капиталово изискване (МКИ), надхвърлят значително минимумите, определени с директивата за платежоспособност "Солвенс II" от 100 процента. Общо за сектора КИП е 157%, а МКИ - 313 процента. Това са резултатите след извършените проверки за съответствие, които са много важни (за тях ще стане дума по-нататък в текста).

Проверени са 49 застрахователни дружества и групи и само при дванадесет е констатиран недостиг на собствените средства и съотношения на КИП или МКИ под 100 процента. Според извършените проверки за съответствие общият недостиг на тези средства при КИП е 50 млн. лв., а при МКИ - 25 млн. лева.

Въпросните суми са малки на фона на милиардите, които управлява застрахователният бизнес. Освен това от доклада за приключилия преглед става ясно, че по-голямата част от въпросните 12 дружества още в хода на проверката са предприели успешни мерки и са набавили недостигащите им капиталови средства и са решили този свой проблем. По тази причина те не са получили надзорни предписания и не са им наложени мерки за въздействие.

При пенсионните фондове нещата са още по-добре - корекциите в активите, които при направената проверка са препоръчани, са в рамките на статистическата грешка. Както пише в съобщението на Комисията за финансов надзор от 3 февруари: "Резултатите от прегледа на активите на пенсионните фондове отчитат необходимост от корекции, които общо за сектора възлизат на сумата 33 млн. лв., или 0.3 на сто от активите на проверените 27 пенсионни фонда към 30 юни 2016 година. Предлаганите корекции се отнасят до две категории активи, притежавани от част от пенсионните фондове, и те се дължат на различия в подхода при оценяване на инвестиционните имоти, извършено от различните лицензирани независими оценители, и при определяне на размера на рисковата премия за някои от емисиите на корпоративни облигации. Това пък се дължи на прилагания индивидуален и по-консервативен подход от страна на външните експерти."

За да стане ясно какви огромни усилия бяха положени, за да се стигне до сегашните резултати, които никого не изненадват, ще припомним

стъпките, които извървя процедурата

за прегледа на качеството на активите. Важно е да се подчертае, че приключилата проверка на качеството на активите на застрахователните и на пенсионноосигурителните дружества не бе предизвикана от никакви сътресения в тези сектори. Тя бе наложена от парламентарните партии с политическо решение на управляващото мнозинство начело с ГЕРБ и на бизнес и политическите кръгове около вече бившия президент Росен Плевнелиев. Политическият нюанс личи и от въведението на доклада за резултатите от проверката. В него се казва, че тя се прави в съответствие с Националната програма за реформи и на Стратегия "Европа 2020", които са актуализирани през май 2015-а, както и в съответствие с параграф 10 на преходните и заключителните разпоредби на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници. Никъде не става дума за проблем в застрахователния и пенсионноосигурителния сектор, който да налага такава проверка. Казва се също така, че докладът на ЕК за България е констатирал структурни дисбаланси, заради които подобна проверка е препоръчана. Но въобще не се казва, че тези дисбаланси са в застрахователния и частния пенсионноосигурителен сектор. А именно частните пенсионноосигурителни дружества са неин обект, а не НОИ. Единствените ясни мотиви за проверката, посочени в доклада, който обобщава резултатите от нея, са, че тя трябва да осигури повече прозрачност на сделките на българския финансов пазар и да гарантира ефективното функциониране на финансовата система. Но тези две задачи не изискват подобно

скъпоструващо мероприятие

- то не само че не е нужно, но и е неефективно. Преди да обясним защо, ще опишем усилията, положени за осъществяването му. Хората от проверяваните сектори твърдят, че е твърде скъпо. За финансовите разходи по осъществяването на проверката няма категорични публични данни. Застрахователните и пенсионните дружества обаче твърдят, че те са много големи на фона на общия им бизнес.

Когато коментираме ползата от тези усилия, трябва да се кажат още подробности. На първо място е важно да се знае, че за подобно упражнение в Европейския съюз все още не е написана единна, общопризната методика. Защо точно България бе избрана за лабораторията, в която да се тества това нововъведение, а застрахователите и пенсионните дружества в нея трябва да влязат в ролята на опитни зайчета и върху тях да се правят разни дисекции, не е ясно. Но е ясно на кого финансовата ни система трябва да благодари за всичко това - на българския политически елит.

През 2015-а въз основа на публичен търг международната одиторска компания "Ърнст енд Янг" е избрана за ръководител на проекта по прегледа на качеството на активите на тези дружества. С нея е сключен договор за изготвяне на методологията за прегледа и за управлението на всички свързани с него процедури.

През март 2016-а е публикувана покана към независими външни проверяващи да участват в проверката. Това трябваше да са одиторски компании, разполагащи с

чуждестранни експертни екипи, компетентни по изготвянето на оценки за качеството на активите на застрахователни и пенсионноосигурителни дружества.

През май 2016-а бе одобрена и публикувана на страницата на Комисията за финансов надзор и методиката за прегледа, обявен е и списък на дружествата, сред които застрахователните и пенсионноосигурителните компании могат да изберат своите независими външни проверяващи. Изборът им бе одобрен от КФН през юни 2016-а.

Прегледът на балансите на застрахователните и пенсионноосигурителните дружества започна на 15 юли 2016-а. В хода на процеса се оказа, че един от независимите външни проверяващи - дружеството "РСМ България", е заблудило КФН, че разполага с необходимите експерти, за да изпълни задачите, с които се е ангажирало. По тази причина "РСМ България" бе отстранено от извършване на прегледа, а през септември 2016-а компаниите, сключили договор с него, избраха нови независими външни проверяващи. Това бяха най-вече екипите на френската одиторска фирма "Мазарс".

През януари 2017-а прегледът приключи с представянето на окончателните доклади на независимите проверяващи. Въз основа на тях в рамките на около месец ръководителят на проекта "Ърнст енд Янг" изготви доклада, обобщаващ основните резултати от прегледа.

Както се вижда, самата проверка отне около половин година, но целият процес по подготовката и извършването ѝ трае около една година. Важно е да се подчертае, че

надзора върху извършването на проверката

осъществяваше управляващ комитет. Негови членове бяха представители на КФН, на Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕИОРА), а като наблюдатели участваха също представители на Министерството на финансите, на БНБ и на Европейската комисия.

Тази организация на работа не би следвало да остава съмнение за безпристрастността на проверката и на резултатите от нея, посочени в доклада.

От съществено значение обаче е именно фактът, че такава проверка се извършва за пръв път в ЕС и България е избрана за своеобразна лаборатория. Вече казахме, че липсват единни международно признати стандарти, по които да се извършват такива проверки, и това ясно е казано в доклада. В самото му начало се казва, че правилата и принципите на "Платежоспособност II" и на Международните счетоводни стандарти, по които е правена оценката, могат да бъдат интерпретирани индивидуално от страна на всеки един от независимите външни проверяващи. Толкова индивидуално, че в хода на проверката на отделните застрахователни дружества тези правила са прилагани по коренно различен начин. А това "разнообразие" е довело до такива разлики в третирането на отделните активи на различните проверявани дружества, че ръководителят на проекта със съгласието на управляващия комитет е бил принуден да предприеме т. нар. мерки за съответствие. Чрез тях са установени единни правила при

оценката. Но са довели и до сериозна корекция на крайните резултати на доста от проверяваните компании.

Най-много мерки за съответствие са приложени по отношение на оценките на ценните книжа - акции и облигации. Това се е наложило и по отношение на оценките на квотни презастрахователни договори на чиста база. Тази група мерки обаче променят в пъти крайните резултати на отделни компании.

В окончателния доклад са направени констатации, че вследствие на проверката

стойността на активитена общозастрахователните компании е намалена със 7%, или с 347 млн. лева.

За животозастрахователните компании това намаление е с 4%, което е 63 млн. лева.

Що се отнася до пасивите - при общозастрахователните компании намалението е отново със 7%, или с 356 млн. лева. При животозастрахователните има намаление от 2%, или с 22 млн. лева.

Вследствие на тези корекции превишението на активите над пасивите при общозастрахователните компании се свива с 5%, или с 86 млн. лв., до 1.62 млрд. лв., а при животозастрахователните - с 11%, или с 40 млн. лв., до 310 млн. лева.

В същото време общият размер на наличните собствени средства на дружествата в общото застраховане са коригирани с 5.44%, или с 87.7 млн. лв., до 1.53 млрд. лева.

Средствата, които се признават за изчисляване на капиталовото изискване за платежоспособност, се свиват с 5.38%, или с 86.9 млн. лв., а парите за покриване на минималното капиталово изискване - с 5.6%, или с 89.5 млн. лева.

При животозастрахователните дружества наличните собствени средства намаляват с 11.03%, или с 37.4 млн. лв. - до 301.8 млн. лева. Сумите, които се признават за изчисляване на капиталовото изискване за платежоспособност, са коригирани с 11.55%, или с 40.1 млн. лева. А тези, които се вземат за изчисление на минималното капиталово изискване - с 12.51%, или с 42.9 млн. лева.

На индивидуално ниво

в доклада са посочени няколко компании, за които прегледът е показал, че към 31 декември 2015-а не покриват минималните капиталови изисквания и/или изискуемата граница за платежоспособност. Това са ЗАД "Армеец", ЗАД "България", "Евроинс - Здравно осигуряване" ЗЕАД, ЗД "ЕИГ РЕ", ЗЕАД "Евроинс Живот", "Животозастрахователен институт" АД, "Животозастрахователно дружество Съгласие" ЕАД, ЗЕАД "ДаллБог Живот и Здраве", ЗАД "Здравноосигурителен институт", ЗЕАД "ЦКБ Живот", "Синдикална Взаимозастрахователна Кооперация", ЗАД "Бул Инс" и ЗАД "Надежда". Но за всички тях е важно да напомним това, което вече казахме и в началото: че са взели съответните мерки за попълване на установения недостиг на средства чрез увеличаване на капитала, чрез подчинен срочен дълг и чрез продажба на

активи. Вследствие на това е направено заключение, че не е необходимо на по-голямата част от изброените фирми да се налагат надзорни мерки. С други думи, в момента те са в групата на компаниите, чиято стабилност не подлежи на съмнение - тя е факт.

Възстановителни надзорни мерки ще бъдат приложени за ЗАД "Евроинс Живот", "Животозастрахователен институт", "Здравноосигурителен институт", "Синдикална Взаимозастрахователна Кооперация" и "Надежда". Според експерти средствата, които тези компании трябва да осигурят за покритие на минималните капиталови изисквания, не са големи и е напълно реално те да ги осигурят успешно. На "Бул Инс" и на "Евроинс" е даден преходен период до края на 2017-а да изпълнят капиталовото изискване за платежоспособност.

И тук опираме до несъответствията, породени от разликите в критериите

ползвани от независимите външни проверяващи при оценката на отделните активи. Например, за да се признае записаната в балансите на дружествата стойност на облигациите и на акциите, които те са закупили, съответните ценни книжа трябва да са търгувани на активен пазар. Ако той не е такъв, въпросните ценни книжа се обезценяват, което води до намаление на активите. Вследствие на това намалява превишението на активите над пасивите на дружеството и се влошават коефициентите за капиталово изискване за платежоспособност и за минимално капиталово изискване. Само че пък в Международните счетоводни стандарти няма ясни показатели, които определят дали един пазар се признава за активен, или не. Това на свой ред е предизвикало страшни аномалии.

Пет от независимите външни проверяващи са признали пазарите, на които се търгуват български акции и облигации за активни, двама са ги обявили за неактивни, но са заявили, че това няма да доведе до обезценки на съответните ценни книжа. А един - проверяващият дружеството "Армеец", е заявил, че пазарите са неактивни и вследствие на това е направил сериозни обезценки (корекции) на стойността на ценните книжа в портфейла на дружеството.

Какво се оказало в крайна сметка? Видяло се е, че в резултат на мерките за съответствие първоначалният недостиг на собствените средства от над 52 млн. лв. намалял до 5.4 млн. лева. При това положение "Армеец" вече изпълнява минималните капиталови изисквания, а заради предприетото увеличаване на капитала покрива и изискванията за платежоспособност. С други думи, проблем няма.

Впрочем, ако се прегледат и сравнят таблиците в доклада за капиталовите покрития на отделните дружества, ще се види, че след мерките за съответствие голяма част от тях са повишили показателите си. Което означава, че опитите на някои независими външни проверяващи да бъдат крайно консервативни е създало предпоставки да бъде изкривена диагнозата за общото състояние на застрахователния сектор у нас. Реално е нещо като на настинал човек да му се постави диагноза, че е болен от рак и въз основа на това да му бъде предписано скъпо струващо и ненужно лечение. Добре е, че КФН, управляващият комитет и ръководителят на проекта са предотвратили всички тези

аномалии. Иначе сега общественото пространство щеше да е залято с коментари кой колко е зле и на кой колко живот му остава.

Ето това бяха на път да ни причинят българските политици с некомпетентното си и безотговорно решение да наложат този прибързан преглед на активите на застрахователите и пенсионноосигурителните дружества.

Не бива да се забравя и друго. А то може би е най-важното. Една такава проверка е моментна снимка на състоянието на сектора. А това, което тепърва ще става в него, ще продължи ли да е стабилен - всичко това зависи от работата на надзора. За да работи той ефективно, му е нужна финансова независимост да създаде компетентни надзорни екипи и регулярно да контролира дружествата. Казано с други думи - да изгради нужния надзорен капацитет.

Той пък е невъзможен без съответните промени в законодателството. Те бяха разработени и предложени от КФН, но не можаха да стигнат до парламента заради разпускането му. Така от всички изброени по веригата, ако в следващия парламент управляващите не ги разгледат и гласуват, зависи здравословното състояние на застрахователните и на пенсионноосигурителните дружества.